
CENTRES EDUCATIUS

Guia d'orientació per treballar les violències sexuals a la tutoria grupal

Generalitat de Catalunya
Departament d'Educació
Direcció General d'Alumnat

Índex

03 Introducció

04 Consideracions prèvies

04 Com ens preparem per
dinamitzar l'espai?

10 Com preparem el grup classe?

15 Durant el taller

17 Accés a contingut sexual
- construcció de la sexualitat

24 Violències masclistes

31 Les violències masclistes
en l'àmbit digital

37 Com recollim o tanquem
les sessions

41 Recursos d'atenció,
suport i acompanyament

Introducció

La desinformació, el silenci o els relats esbiaixats no promouran el canvi cap a una societat més feminista i lliure de violències masclistes. Aportar espais de reflexió i treball sobre la sexualitat i la seva vivència, sí.

Sentiments com la por, els prejudicis i la sexualitat viscuda com una agressió es poden naturalitzar com una realitat per part de l'alumnat, si no són acompanyats.

Aquest document és una proposta de dinamització dins de l'aula per situar les violències sexuals com a violències masclistes, sense oblidar la mirada interseccional, és a dir, tenint en compte altres eixos rellevants en el context (com pot ser la gitanofòbia o el classisme).

Concretament, us facilitem algunes consideracions prèvies a l'abordatge de les violències sexuals a l'aula.

Són aspectes molt importants a tenir en compte en aquesta proposta de tutoria grupal i pautes per fer un tancament adient.

Finalment, trobareu alguns recursos per aprofundir-hi molt més.

Consideracions prèvies

Com ens preparem com a professionals per dinamitzar l'espai?

La sexualitat ha format part **del que no es parla**, d'allò silenciats, dels tabús de la nostra societat.

Poder oferir un **espai de seguretat** on parlar del plaer, de l'autoconeixement o de com comunicar allò que ens agrada i allò que no, pot esdevenir un repte com a agents educatius i com a grup-classe. Per tant, en primer lloc, gràcies per oferir l'espai a l'alumnat **on poder informar-se i formar-se**.

Tenint en compte el canvi de paradigma que suposa poder parlar de sexualitat a la nostra aula, és important que et puguis concedir un espai per pensar específicament què suposa per a tu abordar aquest tema amb un grup d'alumnes.

T'animem a pensar detingudament les preguntes següents:

01

Quina **informació** vas rebre sobre sexualitat a la teva família?

02

Vas tenir un **espai formatiu** a l'escola primària sobre sexualitat, més enllà de la reproducció?

Com es va abordar el tema? Quins conceptes recordes d'aquestes sessions? I a secundària?

Hi havia la possibilitat de parlar amb les persones docents d'aquella etapa?

03

Com a professional de l'educació, **has tingut l'oportunitat de formar-te** per tal d'impartir tallers o continguts sobre sexualitat?

Has tingut l'oportunitat d'identificar els teus propis tabús, idees preconcebudes i mites sobre la sexualitat?

04

Si has de buscar informació sobre aquests temes, **quines fonts utilitzes?**

05

La **informació rebuda** ha incorporat la perspectiva LGTBIQ+ o exclusivament ha sigut informació d'un model heterosexual?

06

Et **sents preparat** o preparada per conduir aquest taller?

Segurament, **cada persona** del claustre podria respondre d'una manera diferent a les preguntes anteriors.

Parlar de **sexualitat és parlar de diversitat**, és apel·lar a la intimitat de cadascú, també és posar el focus en aspectes de la nostra vulnerabilitat.

I com a persones que liderem aquesta proposta de sessió, també es posaran en joc aquests elements.

Per aquest motiu, una bona pràctica és **revisar els materials** i temes a abordar prèviament per tal de preparar-nos amb detall les sessions.

Pot ser que **hi hagi algun tema amb què tinguis alguna dificultat personal**, en què identi iquis alguna creença que pot afectar la manera com acompanyes la diversitat del grup i de vivències, i també pot ser que et manqui informació sobre alguns aspectes.

Aquí tens algunes preguntes que et poden ajudar a aproximar-te al material:

01

Des de quina mirada **estàs plantejant la sexualitat**, des del plaer o des de la por?

Des del diàleg o des de la transmissió de la norma social?

02

Els **materials incorporen** la diversitat sexual i afectiva, o tenen un plantejament exclusivament heterosexual?

*Alguns conceptes o idees que pots revisar si apareixen al teu material: *cisgènere, transgènere, bisexualitat, homosexualitat, asexualitat, heteronorma, etc.*

03

No donem **res per descomptat**.

L'alumnat és divers; en la majoria de les classes tenim alumnat LGTBIQ+, també a la resta del claustre o personal educatiu.

04

Valora si **el vocabulari és adequat** a l'etapa evolutiva i al grup concret on faràs el taller. Et podrà ajudar plantejar-te si el llenguatge que vols utilitzar infantilitza l'alumnat o, al contrari, si és massa tècnic.

Intenta **expressar-te en un llenguatge planer i pròxim** i a la vegada anomenar específicament els conceptes sense eufemismes; per exemple, fer servir paraules com sexe, orgasme, masturbació, penis o vulva, i no altres termes més metafòrics o populars.

05

Incorporem **la mirada intercultural en la proposta**? O el plantejament és des d'una mirada etnocentrista (blanca, catòlica, europea, etc.)?

06

Pots **canviar els noms proposats** a les activitats, adaptant-los a la realitat de l'alumnat: incorporant diversitat cultural, parelles del mateix sexe, gèneres no binaris, etc.

Amb totes aquestes preguntes i reflexions, **una de les idees que pot sorgir és si has de fer el taller individualment o si seria positiu que t'acompanyés** alguna altra persona docent, orientadora, educadora o TIS del centre, etc.

Un dels aspectes positius que et pot aportar la codocència en aquest tipus de taller és la possibilitat de **distribuir rols**.

Per exemple, al llarg de la sessió les persones dinamitzadores es **poden intercanviar els rols de lideratge i d'observació** en cada activitat, o poden pactar abans de la sessió el rol principal que ocuparà cadascuna.

Així tindrem **més possibilitats d'observar el clima**, les mirades, els comentaris en petits grups, així com la disposició individual de cada persona a endinsar-se en les dinàmiques plantejades.

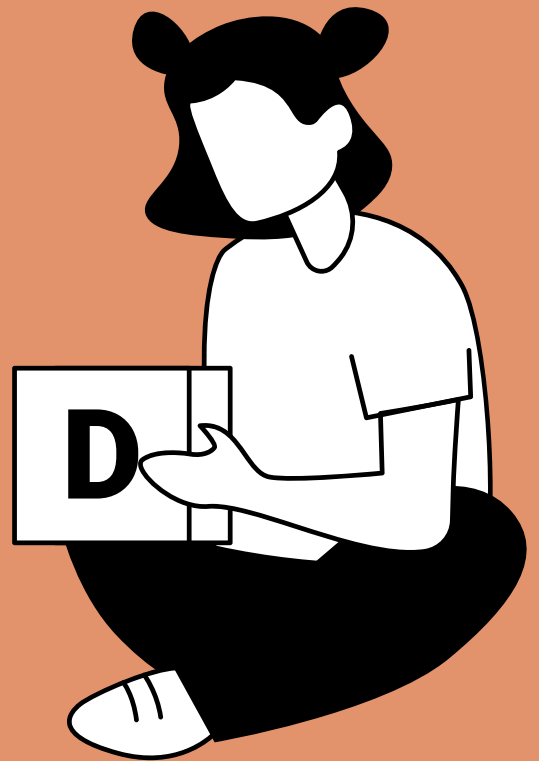
Això ens ajudarà a delimitar quins temes s'han de seguir treballant a l'aula o si seria interessant oferir un espai específic a algú o a un grup de persones en concret. **També permet complementar-se i aportar informació** des de diverses formes de comunicar, la qual cosa facilitarà assolir els objectius del taller, així com connectar l'alumnat amb la sessió i la temàtica.

Un altre aspecte positiu és que **pot ajudar-nos a donar resposta a actituds o preguntes** que se'ns plantegen al taller, així com que la informació que hi volem compartir es pugui transmetre de **maneres diferents** i això facilitarà la seva comprensió.

Sempre serà una **bona opció treballar prèviament** aquest taller amb el referent de coeducació, convivència i benestar de l'alumnat.

Com preparem el grup classe?

Un dels **objectius grupals clau és generar un espai segur** i de confiança per poder afavorir un clima d'escolta i participació per part de l'alumnat.

Es tracta d'un **grup amb dinàmiques pròpies** i ja preestablertes; per tant, **les tindrem en compte** a l'hora de plantejar les activitats o propostes de dinamització a realitzar.

Algunes de les **pautes que ens poden ajudar a crear un clima adient són:**

- **Explicar que es farà la dinàmica a l'alumnat:** els hem d'avisar perquè sàpiguen abans l'espai en què participaran i la temàtica. Cal pensar prèviament si algú del grup pot tenir alguna dificultat en el taller.

Si coneixem alguna situació personal relacionada amb les violències sexuals, **caldrà valorar amb la persona** si és millor que participi o assisteixi al taller o no.

- **Valorar si hi ha hagut alguna situació de violència actual o prèvia** relacionada amb la sexualitat dins del grup classe. També hem de tenir en compte que potser n'hi ha hagut, però no en tenim la informació com a espai educatiu.

En el cas que la resposta sigui afirmativa, hem de valorar si és el moment idoni per treballar aquest tema en el grup i quines consideracions hem de tenir en compte perquè sigui un espai segur per a tothom.

- Poder **recollir els dubtes o necessitats de manera anònima abans del taller** ens ajudarà a ajustar el contingut i a detectar les necessitats del grup, així com a veure quines són les paraules o conceptes que l'alumnat utilitza per referir-se a aspectes relacionats amb la sexualitat.

Per exemple, es pot crear una bústia de suggeriments que estigui disponible uns dies abans del taller i, a partir de les respostes, definir les temàtiques i la manera d'aprofundir-hi.

- Poder **oferir la possibilitat de no participar al taller** si ho valorem adient i si l'organització del centre ho permet, així com advertir que no tothom hi participarà de la mateixa manera o hi voldrà participar activament.

En aquesta línia, el fet de poder plantejar dinàmiques que es puguin fer individualment facilitarà que tothom pugui aportar reflexions i pensaments sobre els conceptes que treballem, sense que hagin d'expressar-los a tot el grup.

A més, **tenim l'opció de decidir el format grupal en què farem el taller.**

Hi ha dues possibilitats: fer un taller mixt o fer espais no mixtos. Aquestes dues possibilitats també es poden combinar, ja sigui en la mateixa sessió o distribuïnt les dues metodologies en diferents dies.

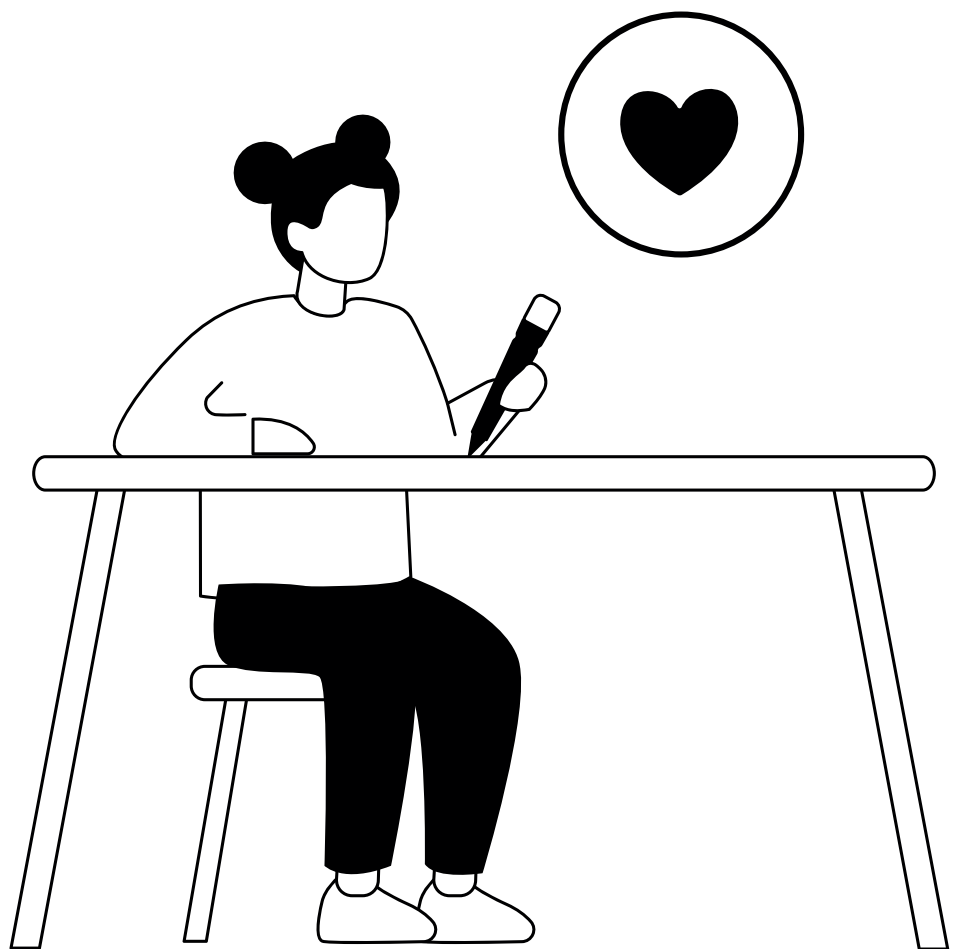
- **L'espai no mixt** ens permet crear un clima on fer un treball d'identificació de privilegis i opressions amb menys activació de resistències, així com aprofundir en l'impacte que la visió patriarcal de la sexualitat té en cada gènere creant sinergies entre les persones participants, donant espai per a l'empoderament i la revisió personal. En alguns casos, pot ser més respectuós amb les necessitats del grup classe, si així ho expliciten, i afavorir la participació de persones que no participarien en un espai mixt.

També poden ser espais adients on treballar la construcció identitària amb perspectiva de gènere (masculinitat i feminitat hegemòniques i no hegemòniques). Si decidim un format no mixt, una bona pràctica seria preguntar a les persones trans i no binàries del grup-classe en quin grup volen participar.

- **L'espai mixt** pot crear un clima d'intercanvi i reflexió que possibiliti escoltar diferents veus, posicions i vivències. A més, és un context que replica les relacions naturals que es donen a l'aula, ja que és un espai mixt, i facilita el seu trasllat a la quotidianitat del dia a dia. Aquest intercanvi pot afavorir el respecte i el coneixement de diferents tipus de relacions i experiències sexuals saludables.

Una consideració a tenir en compte és la necessitat de generar dinàmiques o activitats on les veus de les noies o persones no binàries de la classe puguin ser escoltades, per no caure en dinàmiques patriarcals on els nois acostumen a ocupar més espai d'oratória.

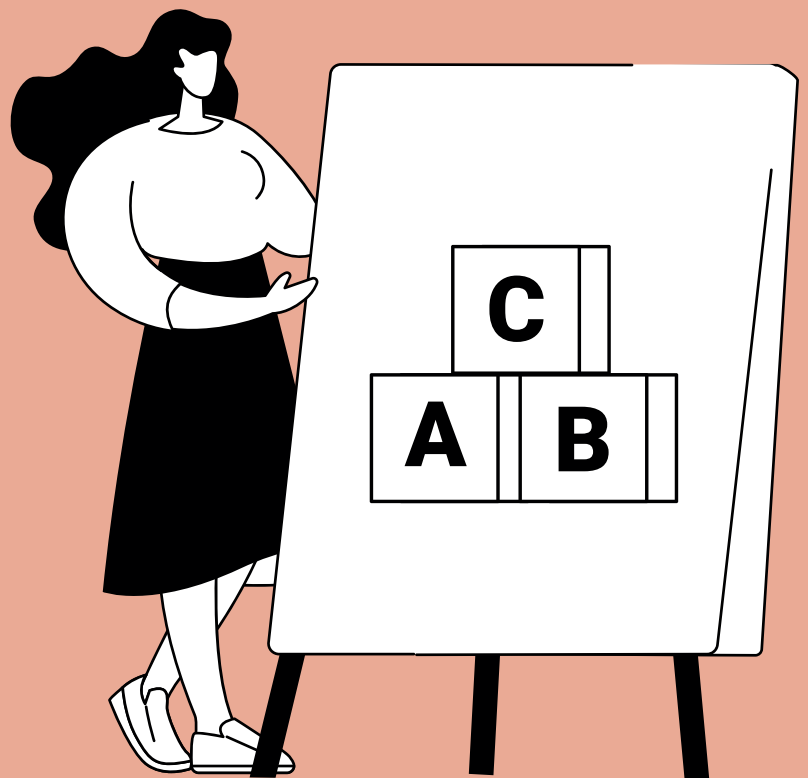
Finalment, pel que fa a l'espai físic, dintre de les possibilitats, seria positiu adaptar-lo per crear **un espai acollidor** que aculli altres dinàmiques comunicatives, com per exemple **el cercle de paraula**.

Durant el taller

Tot seguit us presentem una **proposta de continguts** que poden ser interessants **treballar als tallers** que feu sobre **sexualitat**.

Accés a contingut sexual

– construcció de la sexualitat

Vivim en un món on **la tecnologia està present a totes les àrees de la nostra vida**. Els infants i adolescents han nascut i crescut amb l'ús de les noves tecnologies, amb l'accés a internet com a font d'informació i amb les xarxes socials com a eina relacional. Això els permet **accedir a continguts** pensats o proposats per a **persones adultes**.

A **internet** les propostes que trobem no estan pensades amb un **objectiu pedagògic, sinó econòmic**. Concretament, fent referència a la sexualitat, no podem obviar-ne l'impacte, ja que internet es converteix en el mestre o la mestra i en el consultori de la sexualitat i, amb ell, de la pornografia, tal com destaca Save the Children al seu informe *(Des)informació sexual: pornografia i adolescència (2020)*.

Amb aquest paradigma, **per parlar de sexualitat hem de parlar de gènere i sexe**. Per tant, serà important incorporar una mirada feminista i interseccional en la construcció de la sexualitat, qüestionar el mandat de gènere i les desigualtats, i mostrar un model de sexualitat basat en el desig, les relacions positives i la diversitat, on la persona sigui al centre i quedin lluny els rols i estereotips masculistes i heteronormatius.

Cal destacar que **el nou currículum**, amb els corresponents vectors, incorpora la coeducació i la perspectiva de gènere, així com el benestar emocional en les unitats

didàctiques, projectes i activitats que es fan a les aules
Els sis vectors – El nou currículum (xtec.cat)

Serà imprescindible **incorporar els nois a la mirada feminista i a la construcció de la sexualitat.**

Cada vegada ens trobem més nois adolescents que ens diuen que se senten atacats pel feminisme. Així que cal **acompanyar i treballar la manera de construir aquestes noves masculinitats**, on entendre el privilegi no s'interpreti com una agressió, sinó com un punt de partida diferent, entenent que la pròpia masculinitat s'ha anat construint sobre la base d'una cultura patriarcal. Serà un bon moment també per identificar quin model de masculinitat es proposa, i si ens sentim còmodes amb aquest model o bé no ens representa.

Si parlem del model de sexualitat que ens mostra la pornografia, hi veiem relacions sexuals tòxiques, amb cossos irreals i interaccions violentes. **Hi podem veure falta de consentiment**, la representació del dolor físic de la dona com a joc eròtic, així com pràctiques de risc com és el sexe sense preservatiu, un model que basa la sexualitat en la penetració. Aquesta referència de **sexualitat normalitza pràctiques i comportaments que poden esdevenir de risc.**

Poder treballar en la diferenciació d'allò que està establert i dels **nostres propis desitjos ens ajudarà a educar persones** que visquin la seva sexualitat des del plaer, el respecte i la llibertat.

Dossier: Relacions afectives i sexuals saludables. Departament d'Educació. 2019.

Objectius a treballar:

- 1 Reconèixer** la importància de tenir una relació saludable amb nosaltres i amb la resta.

- 2 Aprofundir** en conceptes i informació vinculada al desenvolupament afectivosexual, com la coneixença del propi cos, el desig, el consentiment, etc.

- 3 Conèixer** les característiques de les relacions afectives i sexuals saludables construïdes des de la igualtat de drets.

- 4 Identifica** i aprendre habilitats i actituds necessàries per crear i mantenir relacions afectives i sexuals saludables.

- 5 Sensibilitzar** sobre els factors que fan que una relació sigui satisfactòria, tant en relació amb les pròpies actituds com les de l'altra persona.

En les activitats es proposa treballar conceptes com:

- 1 **Sexe-sexualitat:** treballant l'assignació que se'ns fa en néixer en funció dels nostres genitals, així com la sexualitat que s'hi associa.

- 2 **Mites i realitats** associats al gènere.

- 3 El **porno** com a model/font d'informació.

- 4 **Consentiment.**

Una concreció de proposta:

**10 minuts
de treball**
individual.

**10 minuts
per compartir**
comentaris en plenària.

Introducció

Dinàmica sobre mites i realitats.

Compartim amb el grup classe per escrit els següents mites i realitats. En grups petits plantejem parlar sobre què en pensen sobre aquestes frases i després ho poden compartir en plenària a través d'una persona portaveu.

Per exemple:

És normal que a vegades em cridi, tothom es posa nerviós.

Quan trobem l'amor, trobem la nostra mitja taronja.

Totes les relacions o parelles no han de ser iguals (mateixos objectius, maneres de comportament, etc.).

Quan les noies diuen que no, en realitat estan dient que sí.

Aguanta, que segur que tot canvia.

Tot i estar en una relació afectivosexual, és important que tinguem els nostres espais propis.

Els nois són violents per naturalesa.

Les persones no només som un físic, tenim moltes altres qualitats molt més valuoses.

Tenir una parella ens fa sentir bé.

Les experiències sexuals estan molt bé, sempre que es garanteixi que són segures.

Els conflictes que passen a la parella millor que s'hi quedin.

Només un determinat tipus de dones poden ser víctimes de violència masclista.

Les noies que tenen relacions afectivosexuals i sexuals no estables són unes "fresques".

Tindrè relacions amb ell per demostrar-li que l'estimo.

La gelosia és un senyal d'amor.

Desenvolupament de la sessió

10 minuts per treball grupal.

10 minuts per compartir en plenària.

Treball de situacions pràctiques.

Per exemple:

És dissabte a la tarda i en Quim ha quedat amb els seus amics a casa seva per fer unes partides a la consola.

Estan sols perquè la família d'en Quim ha marxat a buscar la seva germana a Girona. Comencen a jugar als videojocs, però al cap d'una estona es posen a parlar de noies i s'animen.

Aquest cap de setmana, en Quim ha quedat amb la Maria. Segurament mantindran relacions sexuals perquè l'última vegada ja va passar, però va ser un desastre, res a veure amb el que diuen.

En Quim, com que està en un ambient de confiança, ho comparteix amb els seus amics i aleshores un d'ells proposa mirar pel·lis porno per treure'n idees.

Com s'entenen les relacions sexuals amb el porno? (quin tipus d'imatges hi apareixen, quin rol assumeix cadascú).

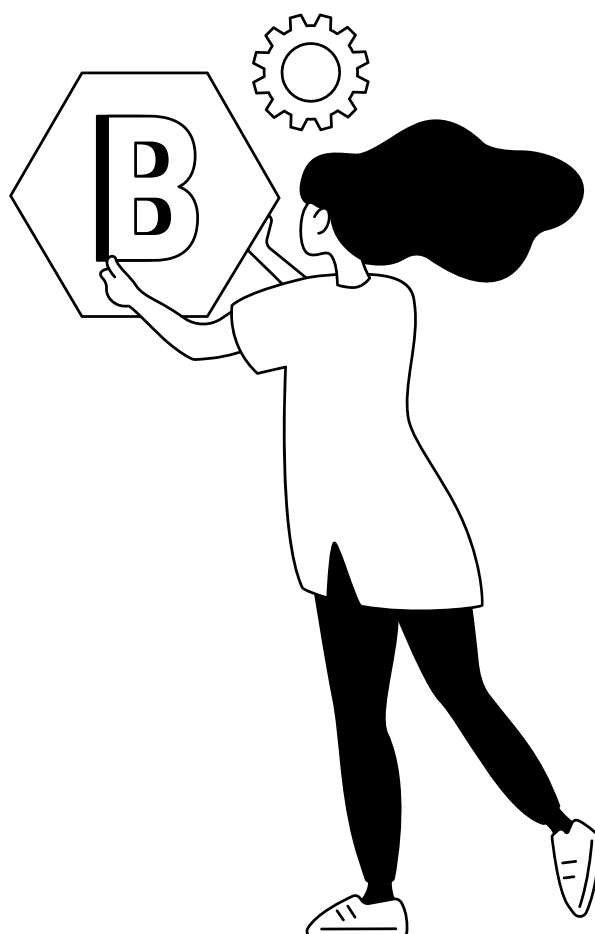
10 minuts

Tancament

Cercle de paraula:

Compartir d'una manera breu què s'emporten de la sessió (voluntàriament i amb un objecte per ajudar a la dinamització).

Aquí **accediu a material per al treball** amb cercles de paraula. *Cercles*.

Violències masclistes

Quan **treballem la sexualitat**, és important adonar-nos que aquesta s'emmarca en un **sistema de creences, valors** i formes de relacionar-nos que moltes vegades deriva de concepcions patriarcals i masclistes.

A continuació trobareu una **proposta per treballar** tot això a l'aula:

Dossier: Tolerància zero a la violència masclista i relacions abusives. Departament d'Educació. 2019.

En aquesta **guia podem trobar diversos conceptes** a treballar, que ens ajudaran a identificar les diferents situacions quotidianes on podem veure reflectides les **dinàmiques que es generen en les relacions**, així com les situacions de desigualtat i poder que es poden donar.

Proposa unes **activitats senzilles on treballar** tant **conceptes bàsics** (patriarcat, violència masclista, estereotip de gènere, relacions igualitàries, etc.), com les realitats que es donen en les relacions de parella, arribant a reproduir situacions de violència.

La **primera activitat té com a objectiu identifica** els mites i estereotips referits a la sexualitat i a les relacions. **Conèixer el punt de partida** pel que fa a coneixement i posicionament ens ajudarà a adaptar-nos al llarg de la sessió i a identificar els temes a reforçar.

En segon lloc, proposa una **activitat a través de diferents relats**, que poden ser quotidians, com per exemple: el control de la parella, el consentiment, els rols, la pressió de grup, l'agressivitat, la responsabilització de la dona de la pròpia situació, la por, el xantatge emocional, l'exposició, etc.

A través d'aquestes històries **podem acompanyar l'alumnat en la identificació de les situacions** que poden arribar a ser pròpies. Treballant en tercera persona podem identificar aquelles situacions que no ens fan sentir bé i potser no hem compartit, o ni tan sols en tenim consciència. Serà des de la pròpia imatge, vivència i opinió de la situació proposada des d'on, dins d'un espai de respecte i protecció, podrem reflexionar com posar el límit.

Donar nom a les situacions ajudarà a desmitificar la teoria, a conèixer la nostra realitat i la de l'altra.

Al llarg de les activitats **serà important treballar el llenguatge** com a eina per anomenar aquell malestar que podem estar tenint però no sabem identificar, per tal de reconèixer que s'està produint una situació on hi ha manipulació, desigualtat de poders i de lideratge, així com d'altres elements que ens poden coaccionar: exposició, grup, etc.

Abordar la sexualitat i les possibles violències oferint l'espai adient ens **ajudarà a conèixer com se senten les persones**, més enllà del que tenim a l'imaginari, i que no estem soles. **Identificar situacions comunes** pot ser un element per poder treballar la responsabilització i desmitificar la culpa.

La força del grup pot ajudar a l'empoderament davant una situació que estem vivint, ja que crea espais de sororitat, de comunitat i de suport mutu.

Objectius a treballar:

- 1 **Sensibilitzar** sobre els diferents tipus de comportament violent en les relacions.

- 2 **No permetre cap actitud** que promogui la violència masclista o l'exerceixi.

- 3 **Saber com actuar** davant de situacions de violència masclista a l'àmbit escolar.

- 4 **Conèixer recursos** de prevenció i atenció de la violència masclista.

Una concreció de proposta:

**10 minuts
de treball**
individual.

**10 minuts
per compartir**
comentaris en plenària.

Introducció

Definició de violències mascliste .

Podeu consultar-ho a:

<https://educacio.gencat.cat/web/.content/home/departament/publicacions/protocols/actuacio-davant-violencia-ambit-educatiu/protocol-actuacio-davant-violencia.pdf>

Exemple:

Feu grups de 4 persones i definiu conjun ament què són les violències masclistes; a continuació construïu una llista de situacions, mites..., coses que se us acudeixin i es puguin donar relacionades amb aquesta.

Desenvolupament de la sessió

10 minuts de treball grupal.

10 minuts per compartir en plenària.

Treball de situacions pràctiques.

Per exemple:

En Niko ja fa un temps que surt amb l'Aina, una noia que destaca perquè és molt guapa i tots els nois li van al darrere. La veritat és que ella, des que van començar la relació, ha canviat molt. Abans feia moltes més coses amb les seves amigues i ara passa gran part del temps amb ell. Són una parella que, tot i que moltes vegades no s'entenen i es tracten malament, gairebé segur que sempre estaran junts perquè es coneixen i s'estimen molt.

Fa uns dies es van enfadar i des d'aleshores en Niko es comporta amb l'Aina d'una manera molt estranya. Sembla que la vigili. Ella, en canvi, ens ha vingut a dir que necessitava estar un temps sola per pensar, però no gran cosa.

Ens fa l'efecte que hi ha algunes coses que l'Aina ens amaga perquè és com si li tingués por; sembla que, tot i no estar amb ell, la té tota l'estona controlada. L'altre dia em va dir que de tant en tant li enviava algun missatge suplicant que tornés amb ell i amenaçant-la que sense ella la vida no tenia sentit.

Un dia a l'institut, de sobte, un grupet de nois passa pel costat de l'Aina i comencen a parlar entre ells i a riure mentre se la miren.

L'Aina i jo anem pensant de què riuen aquells nois, però tampoc li donem gaire importància. Després de classe, l'Àlex, quan ens veu, ve corrents a dir-nos que hi ha una foto una mica compromesa de l'Aina que s'ha fet viral per tot l'institut. De cop i volta, l'Aina comença a posar-se molt nerviosa i marxa corrents sense dir res.

Què creieu que pot estar passant? Quins indicadors de violència masclista trobem al text?

Tancament

10 minuts

Repàs de conceptes clau

- Control en la relació, conducta de risc a les xarxes socials, identificació de la violència psicològica, justificació de comportaments violents, mite de la gelosia, violència visible i invisible.
- Realitzar recollida dels principals aprenentatges de la sessió a través d'una eina digital per poder-la mostrar a l'aula. Visibilitzar que totes juguem un rol en aquestes situacions, no solament la persona que rep la violència o qui difon el contingut.
- Explicació dels recursos per demanar suport en cas de violències digitals:
 - Propis del centre educatiu: per exemple canals per adreçar-se a les persones tutores, al servei d'orientació o a l'equip directiu.
 - Informació sobre l'USAV, com a unitat especialitzada en violències del Departament d'Educació, així com explicar les formes de contacte (trucada, correu i UsApps)..
 - Mapa de recursos específics de violència masclista del municipi en qüestió (per exemple, SIE, SIAD, etc.).

Les violències masclistes en l'àmbit digital:

És amb **l'ús de les noves tecnologies** on **trobem representació de diferents pràctiques**, com pot ser el *sèxting* (enviament de material sexual d'una manera consentida) i també on es donen els riscos associats: compartir imatges/ vídeos privats, exposició, vexacions, etc.

Aquestes **afecten especialment les dones** i altres expressions de gènere o orientació de desig, que són diana constant d'agressions de diverses intensitats.

Com a canal de comunicació, **també veiem reflectits els rols**, estereotips i situacions de violència masclistes: l'ús del mòbil per controlar la parella, situacions de ciberassetjament de diferent tipus, de control per mitjà de les xarxes socials o d'imposició de rols i models de bellesa.

Per poder treballar en aquelles situacions que formen part de la realitat d'infants i joves, **serà important identificar les situacions de risc** i de violència que es poden produir amb les noves tecnologies.

Unfollow a les violències masclistes. Guia per a treballar les violències masclistes en entorns digitals.
Consell Nacional de la Joventut de Catalunya. 2019.

5 capítols on descobrireu diferents personatges interactuant amb una història quotidiana on tenen lloc diverses violències en l'entorn digital. **També trobareu definicions i concepte** per explicar amb les històries, així com recomanacions.

Objectius a treballar:

- 1 **Conèixer les diferents violències** masclistes i relacions abusives que es produeixen per les xarxes entre adolescents i joves.

Conceptes que pots treballar amb aquesta guia:

- 1 ***Sexpreading*** (no confondre amb el *sèxting*).

- 2 **Control** a la parella

- 3 **Masculinitat**, privilegi i pressió de grup

- 4 **Pressió** estètica

- 5 **LGTBI-fòbia**

Una concreció de proposta:

5 minuts

Introducció

Introduïm la sessió fent una pregunta oberta sobre les violències digitals que coneixen.

Desenvolupament de la sessió

15 minuts

de lectura de la situació i distribució de rols.

10 de

preparació

per grups

20 minuts

de representació dinamitzada en plenària.

Joc de rols. A partir d'una situació, repartir rols i personatges per treballar com a afrontar una situació de violència masclista digital.

Exemple:

El Gerard va fer un Erasmus a Roma. Aquells sis mesos van ser durs, es van trobar a faltar molt amb la Laura. Però hi havia una part bonica en aquesta història, s'enviaven whatsapps tota l'estona. D'amor i més: feia temps que havien començat a enviar-se fotografies i vídeos eròtics.

Encara que al principi els feia vergonya, van acabar fent-ho sovint; era molt divertit. Però la tornada del Gerard no va ser el que la Laura esperava (...).

El Gerard estava molt pesat, tota l'estona volia estar amb ella i li retreia que passaven poc temps junts... Tant que ell l'havia enyorat! Al cap d'uns mesos, la Laura va prendre una decisió.

Li va costar un munt, però l'opinió de les seves amigues la va acabar de convèncer: deixaria el Gerard. Era un bon noi, però ja no n'estava enamorada. El dia que li ho va dir, la Laura no s'esperava aquell desastre. El Gerard no s'ho podia creure, va plorar, es va enfadar i fins i tot va cridar una mica.

El que més mal li havia fet és que la Laura li hagués dit que creia que volia conèixer altres persones i que segurament a ell també li faria bé obrir-se. "Què volia dir amb això? Que parlés clar! Ella volia follar amb altra gent, no?". Se sentia un pringat.

Ell, que creia que a Roma s'hauria pogut embolicar amb qui hagués volgut, no ho va fer per ella i en tornar es troba aquest panorama.

–M’has enganyat –li va dir–. Mai hauria pensat que series així. La Laura se sentia fatal, però també estava enfadada. “De què va? Jo no he enganyat a ningú!” Però sabia que el Gerard a vegades podia enfadar-se molt i dir coses que no pensava. Va decidir deixar-lo marxar i va pensar que ja parlarien en uns dies.

La Laura fa uns dies que està fatal després de la ruptura amb el Gerard, però avui s’ha llevat animada perquè hi ha reunió del cau. A més, en Salva, el millor amic d’en Gerard, ja li ha dit que en Gerard no hi anirà.

Per un costat, li sap greu, però per l’altre, la deixa més tranquil·la. Però quan hi arriba no sap ben bé què passa. La gent sembla nerviosa i no li parlen gaire. De cop, arriba l’Amina i la fa sortir per parlar.

Sembla molt important que parlin fora. L’Amina està molt nerviosa i no diu res, només li ensenya el mòbil. A la Laura li fa un salt el cor.

Al principi no entén res. Com és que l’Amina té aquella foto seva? A poc a poc ho comença a entendre.

Al mòbil hi ha una foto seva de les que enviava al Gerard quan va estar fora, amb un missatge: “Ara tots sabreu qui és la Laura en realitat”.

5 minuts

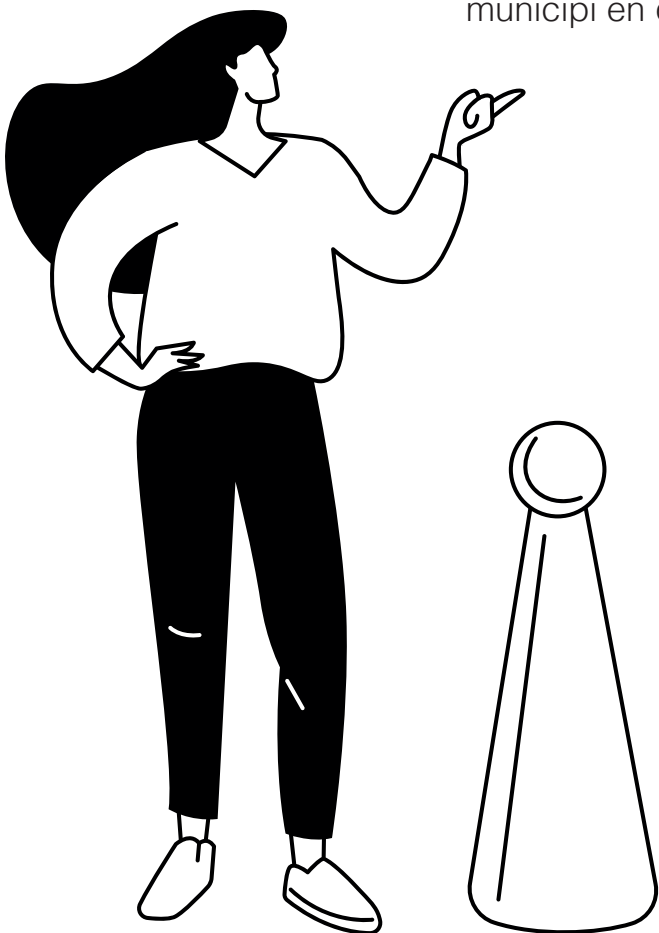
Tancament

Explicació dels recursos per demanar suport en cas de violències digitals i visibilització que totes juguem un rol en aquestes situacions.

Recollir els aprenentatges principals de la sessió a través d'una eina digital per poder-ho mostrar a l'aula. Visibilitzar que totes juguem un rol en aquestes situacions, no solament la persona que rep la violència o qui en difon el contingut.

Explicació dels recursos per demanar suport en cas de violències digitals:

- Propis del centre educatiu: per exemple canals per adreçar-se a les persones tutores, al servei d'orientació o a l'equip directiu.
- Informació sobre l'USAV, com unitat especialitzada en violències del Departament d'Educació, així com explicar les formes de contacte (trucada, correu i UsApps.
- Mapa de recursos específics de violència masclista del municipi en qüestió (per exemple, SIE, SIAD, etc.)

Com recollim o tanquem les sessions

Per tal de completar **la tutoria grupal us plantejem diverses propostes** per fer un tancament acurat i una avaluació de les activitats dinamitzades amb l'alumnat.

Com us hem plantejat en les consideracions prèvies abans de fer les activitats amb l'alumnat, **considerem que pot ser de molta ajuda comptar amb la participació de dos docents**, un d'ells amb un rol dinamitzador de les activitats i l'altre amb un rol d'observador.

Us presentem **diverses propostes per avaluar les activitats**, com ara poder dissenyar un formulari d'avaluació de l'activitat, per exemple utilitzant eines en línia, on es reculli individualment la resposta de **cada noi o noia**, entrant en més o menys detall en diverses qüestions com ara: com s'han sentit durant l'activitat, valoren si n'han tret profit, si ha estat interessant o què han pogut aprendre o, fins i tot, com haurien d'actuar en el cas de conèixer o trobar-se en una situació similar **a les viscudes en les activitats**.

Al **grup-classe es podria conduir un espai de reflexió amb les diferents inquietuds exposades anteriorment**, reforçant i validant els objectius de les activitats i dinàmiques i incidint i reforçant en el vincle de confiança que poden trobar en els seus referents al centre educatiu, persones tutores i orientadores.

Caldrà oferir sempre un **espai individual, de confiança i confidencial** on puguin expressar a aquestes persones adultes de referència qualsevol fet, neguit o situació que necessitin compartir.

És important que les persones que condueixen el taller puguin **destinar un temps per posar en comú i recollir** tot el que hagin observat durant les dinàmiques o activitats, és a dir, si han observat i detectat situacions, conflictes o violències relacionades amb la temàtica.

Per tant, **seria interessant recollir un relat per escrit** sobre les situacions que s'han donat al grup, les actituds i els comentaris en general.

A tall d'exemple us **proposem recollir en una taula** graella que **relacioni l'alumna o alumne**, les observacions realitzades i alguns indicadors a observar:

	Actitud o comportament observat	No hi participa	Actitud disruptiva o confrontativa	Expressa malestar	Es mostra visiblement incòmode	Abandona el taller
Alumne/a A						
Alumne/a B						

També seria interessant **referenciar aquells temes** de conversa o debat que han sorgit arran de la dinamització de l'activitat.

És molt possible que **puguem relacionar aquests temes amb possibles necessitats**, ja sigui perquè han estat expressades directament pel grup o perquè han estat observades.

Amb força probabilitat, el fet d'abordar, identificar i parlar de les violències, qualsevol en general, **propicia el context i les condicions necessàries** per conèixer-les, identificar-les, anomenar-les i detectar-les.

Per tant, **aquestes activitats poden ser un disparador** per detectar-ne.

Per això **és important poder oferir un espai real**, segur i acollidor que permeti revelar una situació de violència sexual viscuda pel vostre alumnat.

Recursos d'atenció, suport i acompanyament

Sempre podeu comptar amb el **suport de la USAV** (Unitat de Suport a l'Alumnat en Situació de Violència) per fer qualsevol consulta o resoldre qualsevol dubte de com abordar la situació detectada en l'alumnat, contactant al **900 92 30 98** o al correu **usav.educacio@gencat.cat**

A continuació **us detallem els protocols** i la documentació de suport que us serviran per gestionar situacions de violència als centres educatius:

Protocol d'actuació davant qualsevol tipus de violència en l'àmbit educatiu

Guia d'acompanyament i bon tracte a l'alumnat que verbalitza situacions de violències sexuals

Altres guies per aprofundir-hi:

Des)informació sexual: pornografia i adolescència. Save the Children. 2020

A l'informe es treballen els temes següents: consum de pornografia per part de la població adolescent, causes i conseqüències en les seves relacions, pensament crític al voltant de la pornografia, representació del col·lectiu LGTBIQ+, educació sexual al jovent.

Desviades: una guia per desmuntar el sistema sexe-gènere. Consell de la Joventut de Barcelona. 2021.

És una eina que ens permet aclarir conceptes, obrir la reflexió i, sobretot, respondre preguntes sobre el sistema sexe-gènere i generar-ne de noves, per tal de qüestionar el binarisme. Aquesta guia té un Dossier Pedagògic amb activitats per treballar-la amb infants i joves i en col·lectius juvenils.

Vídeo sobre diversitat sexual. Fundación Sexpol.

La diversitat sexual

Glossari

Assetjament escolar: fenomen social que es dona en un grup i que implica un tipus de maltractament sostingut en el temps que es caracteritza per una persecució física, verbal i/o social, sempre psicològica, que s'origina en entorns educatius on un o més infants o joves exerceixen abús de poder sobre altres.

Assetjament LGBTI-fòbic: qualsevol acció o comportament de caràcter ofensiu, hostil, coercitiu, humiliant, degradant o intimidant exercit contra la dignitat d'una persona que se surt de la norma heterosexual i el sistema normatiu de gènere.

Bisexual: persona que sent atracció afectivosexual envers persones de diversos gèneres, no necessàriament alhora, de la mateixa forma o amb la mateixa intensitat.

Binarisme (model binari): model social de representació dels gèneres en el qual es dona per fet que tothom s'identifica exclusivament com a home masculí o dona femenina. El binarisme ens fa pensar que només hi caben dues categories de sexe (mascle i femella), dues identitats de gènere (home i dona), dues expressions de gènere (masculina i femenina) i dues orientacions sexuals (heterosexual i homosexual), i exclou les realitats que van més enllà dels conceptes tradicionals d'home i dona.

Capacitisme: sistema social, polític i econòmic que discrimina les persones discapacitades pel fet de ser-ho, ja que posa en valor el fet de "ser capaç" o "estar capacitat/ada" per treballar, entès com un constructe del sistema capitalista que necessita que els individus produeixin un benefici econòmic.

Coeducació: acció educadora que potencia la igualtat real d'oportunitats i valora indistintament l'experiència, les aptituds i l'aportació social i cultural de dones i homes, en igualtat de drets, sense estereotips sexistes, homofòbics, bifòbics, transfòbics o androcèntrics, ni actituds discriminatòries per raó de sexe, orientació sexual, identitat de gènere o expressió de gènere.

Conductes d'odi i discriminació: comportaments i actituds individuals, socials i institucionals que propicien un tracte d'inferioritat a persones o grups socials pels seus trets o atributs, ja sigui la seva orientació sexual, identitat i/o expressió de gènere (conductes homofòbiques, bifòbiques i transfòbiques), algun tipus de discapacitat (conductes capacitistes), el seu origen ètnic, racial o nacional (conductes racistes), el fet de ser estranger o estrangera (conductes xenòfobes), o bé el seu sexe (conductes sexistes).

Ciberassetjament: conducta de maltractament psicològic i/o físic d'un alumne o alumna o grup d'alumnes cap a un altre o altra d'una manera continuada mitjançant eines tecnològiques.

Conflicte: situació de divergència en què hi ha una contraposició d'interessos o necessitats entre dues o més persones o grups. El conflicte és un element inherent a les relacions humanes i esdevé una oportunitat d'aprenentatge.

Consentiment: en dret, acord deliberat, conscient i lliure de la voluntat respecte a un acte extern, propi o estrany.

Discriminació: qualsevol distinció, exclusió, restricció o preferència que tingui per objecte o per resultat anul·lar o menyscabar el reconeixement, el gaudi o l'exercici, en condicions d'igualtat, dels drets humans i les llibertats fonamentals de totes les persones, llevat que la mesura estigui objectivament justificada per una finalitat legítima i que els mitjans per aconseguir-la siguin apropiats i necessaris. Es pot produir discriminació d'una manera directa, indirecta, per associació o per error, i també es poden donar discriminacions múltiples.

Expressió de gènere: manera en què una persona manifesta exteriorment elements que tenen a veure amb el gènere, sigui amb la indumentària o l'aparença en general, les característiques físiques o la veu, les maneres o les afinitats, que ve marcada socialment per allò que s'espera dels homes i les dones. L'expressió de gènere pot coincidir amb el sexe genital o amb la identitat sexual de la persona, o bé no coincidir-hi.

Femicidis i violències masclistes: les diverses agressions que pateixen les persones per raó de gènere i del teixit normatiu, de rols i de patrons de relació que se'n deriven. Els assassinats masclistes són la pràctica més extrema de les violències masclistes.

Gai: home que sent atracció sexual i afectiva per altres homes.

Gènere: construcció social que identifica les persones quan neixen en funció del seu sexe biològic.

Heteronormativitat: sistema de pensament que presumeix que l'heterosexualitat és l'orientació sexual normal o natural i la privilegia per sobre de la resta d'orientacions. L'heteronormativitat és el concepte que descriu la norma de gènere.

Homofòbia: aversió (sentiment d'odi, fàstic o rebuig) a l'homosexualitat o a les persones homosexuals. L'homofòbia va ser condemnada pel Tribunal Europeu dels Drets Humans el 1981 i pel Consell d'Europa el 1984.

Homosexual: persona que se sent física-ment, emocionalment i sexualment atreta per les persones del mateix sexe.

Identitat de gènere: sentiment de pertinença a un gènere determinat. Vivència interna i individual del sexe tal com cada persona la sent i s'autodefineix, que pot o no correspondre amb el sexe que li van assignar en néixer.

Interseccionalitat: teoria que sosté que l'experiència de desigualtat i discriminació o de privilegi es configura a partir de la interrelació entre diverses categories socials, com el gènere, l'ètnia, la classe social, l'orientació sexual o l'edat. La interseccionalitat és un concepte sorgit del feminisme negre dels Estats Units als anys vuitanta del segle XX per posar de manifest la realitat de les dones negres i els efectes que tenen sobre elles el sexisme i el racisme.

Intersexual: terme que es refereix a una varietat de situacions que fan que una persona neixi amb les característiques sexuals (genitals externs, gònades, cromosomes i nivells hormonals) que no encaixen en la classificació de masculí o femení.

Lesbiana: dona que sent atracció sexual i afectiva per altres dones.

Masclisme: conjunt de creences, actituds, conductes i pràctiques socials destinades a justificar i promoure el manteniment d'un tracte discriminatori contra les dones. Actitud basada en l'atribució de superioritat de l'home sobre la dona.

Matrimoni forçat: matrimoni en el qual una de les dues parts es casa sense el seu consentiment o en contra de la seva voluntat.

Mutilació genital femenina: pràctica que implica l'ablació total o parcial dels genitals externs femenins, o qualsevol altra agressió als òrgans genitals femenins, per raons culturals o religioses, sense finalitat terapèutica.

Orientació sexual: implica una atracció emocional, romàntica, sexual i afectiva envers una altra persona. S'acostuma a parlar de tres orientacions sexuals diferents: heterosexualitat, homosexualitat i bisexualitat. L'orientació sexual és independent del propi sexe, de la identitat de gènere i de l'expressió de gènere.

Patriarcat: sistema d'organització social basat en una presa de poder històrica per part dels homes adults sobre les dones i els infants. Aquesta supremacia de la figura paterna o masculina comporta un sistema de dominació dels homes cap a les dones que, al llarg de la història, ha anat adoptant diverses formes.

Pornodifusió no consentida (sexpreading : difusió, generalment per Internet, de fotografies o enregistraments audiovisuals de contingut sexual o íntim d'una persona sense el seu consentiment. En la pornodifusió no consentida, els continguts divulgats poden

haver estat enregistrats prèviament amb el consentiment de la víctima (pornodifusió per revenja o pornorevenja) o bé sense el seu consentiment, i qui els difon pot ser la mateixa persona que els enregistra o bé una altra.

Racisme: qualsevol forma d'exclusió, segregació, discriminació o agressió a les persones per motiu del seu origen ètnic o nacional, pel color de la pell, per creences religioses, pràctiques culturals o de qualsevol altra mena.

Revictimització o victimització secundària: maltractament addicional exercit contra persones que es troben en algun dels supòsits de discriminació, assetjament, represàlia o intolerància com a conseqüència directa o indirecta dels dèficits, les duplicitats o les fragmentacions de les intervencions dutes a terme pels organismes responsables, i també per les actuacions d'altres agents implicats.

Sexe: conjunt de les peculiaritats bioquímiques, fisiològiques i orgàniques que divideixen els individus d'una espècie en mascles i femelles i fan possible entre ells, mitjançant els adequats processos de conjugació o fecundació, una periòdica modificació de la informació genètica.

Sexisme: actituds i comportaments diferenciats de la societat envers una persona en funció del seu gènere. Si bé etimològicament el terme prové de "sexe", la paraula "sexisme" s'utilitza per referir-se a les expectatives diferents que es tenen per als homes i les dones.

Sexpreading (vegeu “Pornodifusió no consentida”)

Sèxting: pràctica sexual que consisteix en l'enviament per mitjans digitals de fotos, vídeos o textos de caràcter sexual a una altra persona. Es fa amb el consentiment de qui ho envia i de qui ho rep.

Trans: terme que s'utilitza per referir-se d'una manera inclusiva a totes les persones que viuen (permanentment o temporalment) en una categoria de gènere que difereix de la que se'ls va assignar en néixer.

Transfòbia: aversió (sentiment d'odi, fàstic o rebuig) a les persones trans.

Violència: vulneració dels drets humans a través de l'ús de la força o del poder.

Violències masclistes: violència que s'exerceix contra les dones com a manifestació de la discriminació i de la situació de desigualtat en el marc d'un sistema de relacions de poder dels homes sobre les dones.

Violències sexuals: qualsevol acte que atempti contra la llibertat sexual i la dignitat personal de la dona creant unes condicions o aprofitant-se d'un context que, directament o indirectament, imposin una pràctica sexual sense tenir el consentiment ni la voluntat de la dona, amb independència del vincle que hi hagi entre la dona i l'agressor o agressors. Inclou l'accés corporal, la mutilació genital o el risc de patir-ne, els matrimonis forçats, el tràfic de dones amb finalitat d'explotació sexual, l'assetjament sexual i per raó de sexe, l'amenaça sexual o l'exhibició, l'observació i la imposició de qualsevol pràctica sexual, entre altres conductes.

T'ESCOLTEM

T'AJUDEM

ET PROTEGIM

USAPPS

QUÈ ÉS

La UsApps és una aplicació web del Departament d'Educació que permet comunicar les violències naturalitzades als centres educatius d'una forma fàcil, intuïtiva i eficaç.

La pot utilitzar l'alumnat, i qualsevol persona de la comunitat educativa, tant si pateix directament una situació de violència com si n'és testimoni.

La UsApps té l'objectiu de donar veu a les persones afectades, trencar el silenci i l'aïllament en què viuen i iniciar la intervenció específica, tot garantint-ne la confidencialitat.

Incorpora un xat per generar un espai de confiança i crear un vincle d'ajuda i escolta.

Aquest sistema vetlla per protegir les dades de les persones que es posen en contacte amb la USAV i de les afectades per la situació de violència.

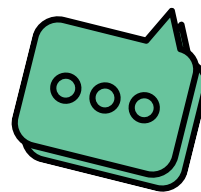
UsApps

900 923 098

usav.educacio@gencat.cat

@usav.educacio.gencat.cat

Les Escoles Lliures de Violències

QUÈ ÉS

La Unitat de Suport a l'Alumnat en Situació de Violència (USAV) **don**a resposta a **totes les situacions de violència que viu l'alumnat**. Neix el març de 2021 dins del Pla Les Escoles Lliures de Violències (Pla LELV) i depèn de la Direcció General de l'Alumnat del Departament d'Educació.

QUI SOM

Som un **equip multidisciplinari de persones expertes en violències**, que acollim qualsevol comunicació de violència i donem suport als centres educatius per gestionar-la.

QUÈ FEM

- ▶ **Atenem a l'alumnat** que viu situacions de violència així com també a les seves famílies.
- ▶ **Acollim les demandes d'informació i/o d'orientació** de tota la comunitat educativa en l'abordatge de les violències.
- ▶ **Assessorem i acompanyem** les direccions dels centres, els equips d'assessorament i orientació psicopedagògica, el personal docent, de tutoria i d'educació especial per activar els protocols i la presa de decisions en les primeres accions de resposta.
- ▶ **Activem els equips itinerants de contenció i assistència (EICA)**, que són entitats externes especialitzades en assetjament escolar, violències masclistes (sexuals i LGTBI-fòbia), que actuen als centres educatius quan la situació ho requereix.

QUINS SÓN ELS PRINCIPIS DE LA NOSTRA ACTUACIÓ:

- ▶ El bon tracte.
- ▶ L'escolta activa.
- ▶ La rapidesa en l'actuació.
- ▶ La garantia dels drets a la intimitat i privacitat.
- ▶ La intervenció, tot evitant-ne la revictimització.
- ▶ La contribució a fer que els centres educatius siguin uns espais segurs.
- ▶ L'actuació amb la diligència deguda.

QUINS TIPUS DE VIOLÈNCIES ATENEM

Violències masclistes
(sexuals, LGTBI-fòbia, ...)

Ciberassetjament

Maltractament infantil
o adolescent

Odi i discriminació
(racisme, capacitisme, ...)

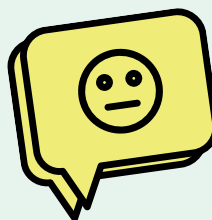
Assetjament escolar

Altres

QUI POT CONTACTAR-HI

- ▶ Alumnes
- ▶ Famílies
- ▶ Professionals de l'educació
- ▶ Qualsevol persona externa

COM CONTACTAR-HI

A través del telèfon **900 923 098**, l'adreça electrònica **usav.educacio@gencat.cat**, o el xat de l'aplicació UsApps: **usav.educacio.gencat.cat**.

El nostre horari d'atenció és de les **8 del matí a les 7 del vespre**, de **dilluns a divendres**.

CONTACTE

Telèfon	900 923 098
Adreça electrònica	usav.educacio@gencat.cat
UsApps	https://usav.educacio.gencat.cat
Web	https://xtec.gencat.cat/ca/centres/projeducatiu/pla-escoles-lliures-de-violencies/

**Generalitat
de Catalunya**

Les Escoles Lliures de Violències

Avís legal

Totes les fotografies i imatges que conté aquesta publicació tenen autorització de reproducció (licències de Vecteezy, Freepik i Canva) o provenen de campanyes públiques. Les infografies són d'elaboració pròpia.

Aquesta obra està subjecta a la llicència Reconeixement 4.0 Internacional de Creative Commons.

Si voleu veure una còpia d'aquesta llicència accediu a <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Així doncs, sou lliure de compartir (copiar i redistribuir el material en qualsevol mitjà i format) i adaptar (remesclar, transformar i crear a partir del material per a qualsevol finalitat, fins i tot comercial) sempre que se citi l'autor del text i la font (Generalitat de Catalunya. Departament d'Educació).

Resum en català:

<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ca>

Gràcies
per participar!

Generalitat de Catalunya
Departament d'Educació
Direcció General d'Alumnat